

ДУТЧАК Г.О.

Дипломатична академія
України при МЗС
України

Болгарія і Україна. В їх минулому і сучасному багато спільного, схожого між собою. Наші дві слов'янські країни, близькі географічно, співробітничали ще з часів Київської Русі, яка була провідником християнства, слов'янської писемності та освіти, що прийшли до нас через Болгарію. З Болгарії в Україну прийшло Святе письмо, перекладене працею і вірою великих Кирила і Мефодія. У нашій країні свято зберігають пам'ять про це. Не випадково одним із перших монументів, споруджених у незалежній Україні, став пам'ятник княгині Ользі, Андрію Первозванному та святим рівноапостольним братам Кирилу і Мефодію. Так історично, а можливо і цілком закономірно, склалося, що цей пам'ятник зараз знаходиться перед фасадом нового приміщення Дипломатичної академії України при МЗС України.

У всі роки існування, український і болгарський народ єднали православна віра, спільні культурні витоки, прагнення бути незалежними на своїй землі. І сьогодні

**УКРАЇНСЬКО -
БОЛГАРСЬКІ
КУЛЬТУРНІ
ЗВ'ЯЗКИ
(ІСТОРИЧНИЙ
ХРОНОГРАФ)**

– пошук нових напрямів розвитку в усіх сферах життя – політичній, економічній, духовній – нагально вимагає зміцнення взаємодії наших держав, наших давніх культур.

Культурне співробітництво між Україною та Болгарією розвивалося в рамках угод і як складова частина культурних відносин між СРСР та Болгарією.

Національному святу болгарського народу – 112-й річниці звільнення Болгарії від османського іґа – було присвячено на початку 1990 року вечір, організований у Києві українським відділенням Товариства радянсько-болгарської дружби та створеним у республіці Товариством болгарської культури “Родолюбіє”.

Вже традиційним в Україні стало відзначення Днів слов'янської писемності та болгарської культури. 24 травня 1990 року у ЦНБ ім. В.Вернадського пройшла наукова конференція “Джерела слов'янської духовності”.

І на Кіровоградщині навесні 1990 року пройшли Дні болгарської культури та української мови. У Вільшанському районі цієї області створено осередок Республіканського болгарського культурно-освітнього товариства “Родолюбіє”. Товариство болгарської культури створено також у Києві.

Найбільш яскраво культурні зв'язки і дружні відносини між Україною та Болгарією відображає участь в фестивалях, святах, а також гастрольна діяльність творчих колективів і окремих виконавців обох країн.

Наприкінці 1990 року три театри ляльок – Дніпропетровський, Одеський та Херсонський брали участь у Міжнародному фестивалі болгарської п'єси “Золотий дельфін”. Виставка “Рожевий дракон” Одеського театру ляльок була відзначена третьою премією.

Народний самодіяльний хор Уманського МБК Черкаської області зайняв друге місце на XXI Міжнародному хоровому конкурсі ім. професора Г. Димитрова в м.Варні в 1991 році.

В свою чергу, болгарські артисти побували на українській землі. На початку 1990 року С.Ніколова та група “Лазур” гастролювали в Харкові.

По лінії прямих творчих контактів Київського державного театру опери і Софіївського державного музичного театру ім. С.Македонського болгарська актриса А.Шуманова в цьому ж році виконала на київській сцені партію в опереті “Царевич” Ф.Легара, постановка цього твору здійснена в нашій країні вперше.

Голова болгарсько-українського центру “Просвіта”, болгарський актор українського походження І.Висоцький виступив у рамках фестивалю європейських камерних театрів з моновиставою “Голос духу” в одному із залів Державного музею Т.Г.Шевченка у Києві у 1992 році.

Цікаво було представлено і образотворче мистецтво. У м.Хмель-

ницькому, наприкінці 1990 року відбулася виставка робіт художників з болгарського міста-побратима Сілістри та їх хмельницьких колег, а навесні 1991 року майстри скульптури з Болгарії разом з колегами з інших країн взяли участь в міжнародному симпозіумі з скульптури, який проводився в історичному заповіднику "Ольвія" (Очаківський район, Миколаївської обл.).

Республіка Болгарія однією з перших визнала незалежність України і встановила дипломатичні відносини з нашою державою. Важливим етапом у розвитку двосторонніх відносин став офіційний візит Президента України до Болгарії 5 жовтня 1992 року, під час якого був підписаний міждержавний Договір про дружні відносини і співробітництво. Цей документ, який набув чинності 22 березня 1994 року, є правовою основою для формування нової системи відносин між двома державами на тривалу перспективу.

Музиканти з Болгарії були учасниками Міжнародного джазового фестивалю, що проходив у січні в Черкасах. У святкові для України дні серпня в Болграді, що на Одещині, відбувся фестиваль болгарської народної творчості. В 1993 році він мав статус міжнародного: на свято прибули фольклорні колективи з Болгарії.

Гості з Болгарії взяли участь у фольклорному фестивалі "Коломийка-93", що відбувся 18 липня 1993 року в с. Корничі Коломийського району на Івано-Франківщині.

У 1994 році науковці з Болгарії були учасниками міжнародного семінару з питань повернення культурних цінностей, втрачених під час Другої світової війни, що проходив у вересні в Чернігові. Разом з майже 200 істориками, архівістами, музейними працівниками, бібліографами з України, Росії, Білорусії, Угорщини, Польщі, Німеччини, Австрії, Франції та США вони проаналізували питання місцезнаходження визначних пам'яток української культури, виробили систему цивілізованої передачі їх вітчизняним музеям, художнім галереям, бібліотекам.

В цьому ж році артисти з габровського навчально-кваліфікаційного центру "Болгари за кордоном" кілька днів гостювали в м. Приморську Запорізької області на запрошення членів місцевого болгарсько-українського товариства. За цей час гості дали концерт у селах Преславі, Гюнівці, Радолівці, Лозоватці, Маринівці, Петрівці та Зеленівці, де компактно мешкають болгарі.

Переможцем і володарем гран-прі XXIII Міжнародного конкурсу хорових колективів "Варна-95" імені професора Георгія Димитрова став Вінницький міський камерний хор. Ухвалою журі найкращим диригентом конкурсу з врученням грамоти, пам'ятної медалі та першої премії визнано художнього керівника і головного диригента Вінницького хору, народного артиста України В. Газівського. Також

у варненському конкурсі брав участь Одеський камерний хор, що змагався в категорії змішаних хорів і посів третє місце.

У жовтні в Одесі проходив Міжнародний фестиваль хорової музики “Південна Пальміра-95”. Серед його учасників був аматорський камерний хор “Колегіум кантукум” з болгарського міста Перніка, який виборов третє місце.

У цьому ж році, у жовтні Софійський театр ім. І.Вазова взяв участь у фестивалі однієї п'єси, показавши твір ірландського драматурга Самюеля Беккета “Чекаючи на Годо”.

На початку липня у Києві, в приміщенні Українського фонду культури, відбувся вечір з нагоди вручення Повноважному міністрові Посольства Республіки Болгарія в Україні Д.Данчеву Міжнародної премії ім. С.Гулака-Артемовського. Цієї відзнаки він удостоєний за активну пропаганду болгарської культури в Україні та української у Болгарії.

Музиканти, співаки, танцюристи з Болгарії були учасниками 26-го міжнародного музичного фестивалю “Дунайна весна”, що відбувся у травні. Спочатку творчі колективи й окремі виконавці провели концерти в рамках фестивалю в українських придунайських містах – Болграді, Рені, Кілії, Ізмаїлі. 11 травня учасники свята відбули в повному складі на теплоході “Дунай” в круїз по маршруту Ізмаїл-Руса (Болгарія) – Белград (Югославія) – Ізмаїл.

В цей час активно працює Посольство України в Болгарії. Перший секретар Посольства В. Москаленко зустрівся з головним експертом Національного дарчого фонду (НДФ) “13 віків Болгарії” Дімітром Романовим. Цей фонд створений 16 липня 1981 р. за ухвалою Ради Міністрів Болгарії для поліпшення роботи по виявленню і збереженню національних культурних цінностей. Фонд опікується рухомим і нерухомим майном, унікальними та іншими творами мистецтва, які даруються або заповідаються фізичними та юридичними особами в Болгарії і за кордоном на користь НДФ; займається видавничою діяльністю, сприяє розвитку освіти, науки, культури.

Фонд є авторитетною патріотичною організацією при Раді Міністрів Республіки Болгарії. Виконавчого директора фонду призначає прем'єр-міністр Болгарії. До складу керівної Ради НДФ входять міністр культури, заступники міністра праці і соціального забезпечення, освіти, закордонних справ, радники Президента країни, авторитетні мистецтвознавці, історики, священики.

Діяльність НДФ базується на широкій загальнонаціональній основі і не є політично заангажованою.

Фонд доглядає за болгарськими пам'ятниками на території інших країн. НДФ, як тоді сказав Д. Романов, готовий повністю фінансувати реставрацію і догляд за пам'ятниками болгарської матеріальної

культури на території України, зокрема в Бессарабії і Таврії.

23-24 липня 1996 року проходив дводенний офіційний візит Прем'єр-міністра України П.Лазаренка до Республіки Болгарія, під час якого він та Прем'єр-міністр Болгарії Ж.Віденов підписали в Софії спільну декларацію. Міністри культури двох країн підписали також Протокол про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Болгарії на 1997-1999 роки, який, зокрема передбачав проведення Днів Болгарії в Україні та Днів України в Болгарії. Серед низки важливих міжнародних документів, які мають сприяти розвитку політичних, економічних, науково-культурних зв'язків обох країн, було підписано Угоду про заснування Культурно-інформаційного центру України в м.Софії та Культурно-інформаційного центру Болгарії в м.Одесі. Такі центри повинні стати осередком інформації про історію та культуру, внутрішню і зовнішню політику, досягнення економіки, науки і культури дружніх країн.

Дні України в Республіці Болгарія проходили з 12 по 16 грудня 1996 року. В проведенні Днів взяла участь офіційна делегація, яку очолював Віце-прем'єр-міністр України Іван Курас, представники творчих спілок, провідні митці. Всього – близько 60 чоловік.

З культурної програми Днів України болгарські друзі мали змогу ознайомитись з перлинами української духовної і світової музики, світовою класикою у виконанні кращих наших мистецьких колективів: камерного хору імені Миколи Леонтовича, відомих співаків Марії Стефюк, Валентина Пивоварова, Олександра Дяченка. Інтерес болгарської публіки викликало знайомство з творчістю талановитого українського диригента Володимира Сіренка, піаністки Етели Чуприк, солістів балету Тетяни Голякової та Максима Маткова, естрадних виконавців Ольги Крюкової та Анатолія Матвійчука, вокального квартету "Гетьман". Гідне місце в програмі посіли виставки української книги та показ фільмів українських кіностудій.

Учасники Днів провели концерти і творчі зустрічі в м. Пернику, Благоевграді, Пловдиві, взяли участь у відкритті меморіальної дошки Михайлу Драгоманову і поклали квіти на його могилу.

17 грудня 1996 року було підписано Протокол про проведення Днів України в Республіці Болгарія та Днів Республіки Болгарія в Україні, який підписали Голови національних оргкомітетів, віце-прем'єр-міністри І.Курас і Д.Конакчєв у Софії. В Протоколі зазначалося: "Провести Дні Республіки Болгарія в Україні з 10 травня по 30 липня 1997 року. Відкриття – з 10 по 16 травня. На відкриття українська сторона запросить 64 учасники з Болгарії. Згідно з Протоколом про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України і Міністерством культури Республіки Болгарії від 24 липня 1996 року". Але Дні Болгарії в Ук-

раїні відбулися в місяці вересні 1997 року.

Заключний концерт Днів України в Республіці Болгарія відбулися 16 грудня в Домі Федерації дружби з народами СНД за участю майстрів мистецтв двох країн.

На Міжнародному фестивалі маскарадних ігор, у лютому 1998 році, в м. Пернік (Болгарія) успішно виступили ансамбль бандуристок Білоцерківської дитячої школи мистецтв і солістки народного гурту “Терниця” Білоцерківського районного будинку культури Київської області. Митці з Київщини взяли участь і в науково-практичній конференції на тему “Маски і ритуал”.

У Посольстві Республіки Болгарія в Україні відбулася урочиста церемонія вручення Надзвичайному і Повноважному Послові П.Стоянову диплома та відзнаки лауреата Міжнародної премії “Слов’яни” за вагомий внесок у збагачення культурних, духовних зв’язків українського та болгарського народів.

Протягом серпня-вересня цього ж року у київській галереї “Ірина” проходила виставка робіт болгарського художника І. Стоянова. 25 грудня у Національній парламентській бібліотеці України відбувся літературний вечір, присвячений 150-річчю від дня народження видатного болгарського поета Христо Ботева.

22-26 травня 1999 року відбувся візит в Україну болгарської офіційної делегації на чолі з Міністром культури Республіки Болгарія Еленою Московою. В складі делегації прибула дружина Прем’єр-міністра Республіки Болгарія Е.Костова, яка спільно з дружиною Президента Л.Кучмою взяла участь у відкритті Болгарського культурно-інформаційного центру в м.Одесі.

У книжкових фондах бібліотек системи Міністерства культури і мистецтв України налічується близько 12,1 тисячі примірників книжок болгарською мовою. Виходить болгарський тижневик “Роден край”, ведуться радіо та телепередачі болгарською мовою. Болгарські культурно-мистецькі традиції пропагують 106 самодіяльних художніх колективів. Створено Асоціацію болгарських національно-культурних товариств і організацій України, яка об’єднує Товариство болгарської культури з м. Запоріжжя, Київське товариство болгарської культури “Родолюбіє”, Товариство болгар в Кіровоградській області “Алфатар”, Товариство болгарської культури ім. Х.Ботева з Миколаївської області, Одеське болгарське культурне дружество та Болгарське товариство ім.Кирила і Мефодія, Кримське республіканське товариство болгар. Ці товариства активно впливають на збереження і відродження болгарських культурних традицій. Вже традиційним в Україні стали фестивалі і свята болгарської культури “Пролетни праздници”, “Горновдан” тощо. Урочисто відзначаються болгарські свята – День визволення Болгарії

від османського ярма, День слов'янської писемності, народні свята Сурва, Коляда, Бабин ден, Лазар та інші.

3-4 лютого 2002 р. в м. Софія відбулися політичні українсько-болгарські консультації за участю Повноважного представника України на Балканах І.Ю.Харченка. В ході консультацій обговорювалися питання співробітництва в галузі культури. Болгарська сторона запропонувала розглянути можливість відкриття у 2003 році Болгарського культурно-інформаційного центру в Києві та аналогічного Українського центру у Софії.

Нам ще багато треба зробити для реалізації того потенціалу дружньої взаємодії в усіх сферах нашого життя, в тому числі і в культурі, який зараз використовується ще недостатньо. На превеликий жаль, за останні роки дещо зменшилась інтенсивність культурних обмінів. Для цього є чимало об'єктивних причин. Складність економічної ситуації інколи змушує відмовитись від великих гастрольних поїздок, організацій регулярної виставочної діяльності, створення спільних кінофільмів тощо.

Потрібно активізувати культурне співробітництво між областями України, в яких компактно проживає болгарська національна меншіна, і Болгарією.

І все ж, маємо надію, що будуть знайдені нові нетрадиційні форми вирішення вищезгаданих проблем, бо шлях до взаємодії та співробітництва відкритий. Сподіваємось, що він служитиме духовному розвитку наших братніх народів, справі зміцнення дружби між нашими державами.

* Повідомлення підготовлене за матеріалами Міністерства культури і мистецтв України

Надійшла до редакції 16.12.2002